

Kapriole: szabad, demokratikus iskola

augusztus 23, 2022

(részletek az iskola bemutatkozó füzetéből)

fordította: Felvidéki Szilvia

Az 1997 óta államilag engedélyezett Kapriole egyike a Németországban működő kb. 100 demokratikus iskolának. Mintegy 150 diákjával az egyik legnagyobbnak számít a Szabad Alternatív Iskolák Szövetségének (BFAS) egymással összefogásban álló intézményei közül. A BFAS-ben betöltött szerepe mellett, a Kapriole meghatározó módon vesz részt az EUDEC tevékenységében is.

Nálunk a középpontban nem a tanterv, vagy a tananyag áll, hanem az ember: öntudatos/magabiztos tanulás saját felelősségre, és a demokratikus struktúra alkotja a magját legfőbb elképzeléseinknek.

Pedagógiánk –többek között- Rebeca és Mauricio Wild, Maria Montessori, A.S. Neill és a Sudbury Valley Iskola gondolatain nyugszik.

A gyerekek a szabad, demokratikus Kapriole iskolában

akkor, ott, azt, úgy és azzal tanulnak;

amikor, ahol, amit, ahogy és akivel akarnak.

Szabadságukban áll azt tenni, amit szeretnének,

egészen addig, amíg ez a szabadság a másik emberét nem

korlátozza.

Az iskolai hétköznapiakat meghatározó irányelvek mindegyike a heti iskolagyűléseken kerül megvitatásra és elfogadásra, ahol a diákok és a tanárok egyformán, fejenként egy szavazattal rendelkeznek

A Kapriole demokratikus iskola a maga koncepciójával a 2003-as, OECD által szervezett nagy oktatási hatásvizsgálat (tanulmány) minden követelményének megfelelt, és a következő három kulcskompetencia (mint dimenzió) mentén megszerezte a tartós, jövőképes oktatás elnevezést (Key Competencies for a successful Life and a Well Functioning Society):

1. önálló, autonóm cselekvés
2. a rendelkezésre álló segédeszközök interaktív használata
3. integrálódás egy heterogén csoportba

Alapfilozófiánk

A gyerekek és a fiatalok olyan helyként kellene, hogy megéljék az iskolát, ahol szívesen tartózkodnak, és amivel szívesen azonosulnak. Ezen a helyen lehetőségük kellene, hogy legyen arra, hogy autentikus igényeiket, egyéni érdeklődésüket és képességeiket követhessék. Egy tiszteletteljes, tehermentes, ösztönző légkörben kellene élő és természetes módon fejlődniük; egy iskolában, ami az életért van. Az élet a mában, a „mostban” játszódik, nem a holnapban. A diákok nem jövőbeli felnőttek, akiknek elsődleges feladatuk, hogy megtanulják mindazt, amire a későbbiekben szükségük lehet. Emberek ők, akiknek joguk van egy kiteljesedett gyermek- és serdülőkorhoz. Az iskola ebből a korszakból egy széles szeletet tesz ki. Ezért nálunk a gyermek és a fiatal individualitásának, és fejlődési szabadságának tisztelete abszolút előnyt élvez.

Az emberek azokat a dolgokat tanulják különösen kitartóan és hatékonyan, amelyek iránt valóban érdeklődnek, amit ténylegesen meg akarnak tanulni. Ezért engedjük át a gyerekeknek és fiataloknak a döntést azt illetően, hogy mivel, milyen tananyaggal is foglalkozzanak. Meg vagyunk győződve arról, hogy ez a legjobb út.

A diákjaink minden, őket érintő iskolai ügyben felelősen dönthetnek, és így módjukban áll azt tenni és létrehozni, amit valóban akarnak. Így jön létre az a szabad mozgástér, és artikulálódhatnak azok a határok, amelyekre ahhoz van szükség, hogy önrendelkezően, egyéni tempóban haladva, és kíváncsisággal telve fedezzék fel a saját tanulási útjukat; valamint ahhoz, hogy megéljék a demokráciát.

A Kapriolében kipróbálásra kerülhet és kibontakozhat az egyéni felelősség, a csapatban működés képessége, a tanuláshoz való kedv, valamint a környezettel és a kortársakkal szembeni tisztelet. A gyerekek és a fiatalok megbecsülése, a velük való tiszteletteljes bánásmód számunkra egy központi kérdés, törekvés. Ahhoz szeretnénk hozzájárulni, hogy diákjaink elégedett, öntudatos, együttérző emberekké válhassanak, akik a társadalmi nyomással, elvárásokkal és igényekkel szemben megállják a helyüket, illetve ezek hatására valami egyénit tudnak kifejteni, létrehozni.

A Kapriole pedagógiai koncepciója

Tevékenységi területek, kínálat

A gyerekek kívánságaihoz igazodva a Kapriolében a legkülönbözőbb tevékenységi területeket felölelően létezik egy kínálat, a színházi projektektől kezdődően, a sportokon keresztül, egészen az író-műhelyig. A gyerekek önállóan döntenek afelől, hogy ebből a kínálatból egyáltalán választanak-e valamit, és ha igen, mit; illetve milyen új tevékenységeket igényelnek. Hogy a saját maguk által kitűzött célokat könnyebben elérhessék, a diákok – szükség szerint –

igénybe vehetik a tanárok segítségét.

Legtöbbször azonban a gyerekek mutatják meg egymásnak, hogy mi hogyan működik. Így tud mindegyikük –a fejével, a kezével és a szívével – felfedezve és kutatva, az aktuálisan fontos tevékenységekkel foglalatoskodni. Mindeközben a tanárok csapatának tagjai és a diákközösség kölcsönösen támogatják egymást.

Mindemellett nálunk az ember nyugodtan unatkozhat is – olyan hosszan, amíg csak magától rá nem ébred, mi a következő dolog, ami érdekes számára. Sok olyan helység van, ahol az egyéni képességeket lehet gyakorolni, vagy a tehetségeket felfedezni. A gyerekeknek van idejük arra, hogy mindent kipróbáljanak, ami érdekli őket; s megvan a szabadságuk is arra nézvést, hogy saját maguk döntsék el, melyik az a téma, ami éppen foglalkoztatja őket.

Hogy milyen sokfélék lehetnek ezek a tevékenységek, azt az alábbiakban felsorolt – korántsem a teljes képet tükröző –aktivitások nagy száma teheti világossá: keresztrejtvények fejtése, famegmunkáló műhely, foci, plüssállatok varrása, képregények olvasása-rajzolása-írása, házépítés a kedvenc plüssállatkáknak, számítógép-javítás, lovagi játékok, főzés, kísérletezés, angol dalok, zenekari próbák, szerepjátékok, rejtvények kitalálása, beszélgetések, kunyhóépítés, felolvasás, törtszámok összeadása és kivonása, számítógépes játékok, az iskolagyűlés előkészítése, tanfolyam „Fény és optika” témakörben, homokvár építése, színházi próbák, jelmezek tervezése-összeállítása-varrása, festőműhely, iskolai kirándulások megtervezése, történetek kitalálása és lejegyzése, információk keresése az interneten, újságot olvasás, egy helység átrendezése-kifestése. Néhányat ezen tevékenységek közül a felnőttek kísérnek, néha ők a kezdeményezők, de legtöbbször – spontánul vagy tervezetten – a diákok érdeklődéséből és szükségletei nyomán alakulnak. Elsősorban olyan sajátos, egyéni ötletek érkeznek nap mint nap a gyerekektől és fiataloktól, amelyeket egy felnőtt nem tudott

volna kitalálni számukra.

Olvasás-Írás-Számolás / Kultúrtechnikák

Aki az előbbi bekezdés felsorolását figyelmesen átolvasta, gyorsan felismeri: ami az úgynevezett kultúrtechnikákat illeti – olvasás, számolás, írás –, a gyerekek a kezdetektől fogva ezekbe botlanak a Kapriolében. Így kell ennek lennie, hiszen a reggeli előkészítésénél meg kell becsülni, hány almát kell nyolc szeletre vágni úgy, hogy mind az 50 gyermek kapjon belőle egy szeletet (és a maradékot vajon hogyan lehet igazságosan elosztani?); vagy mert a főzésnél egy recept általában 4 személyre szól és természetesen nem 25-re, vagy azért, mert egy vita során felmerül, hogy vajon a zöld terem nagyobb-e a kéknél, s ezt persze le kell mérni. Vagy mikor egy sütemény nagyon ízlik, akkor talán fel kellene írni a receptjét, ráadásul úgy, hogy a szülők is el tudják azt olvasni. Milyen jó, hogy vannak emberek – felnőttek és tapasztalt gyerekek, akik már tudják, hogy mindez hogy megy, és a tanulni vágyóknak segítséget nyújtanak olyan dolgokban, melyeket azok ki akarnak próbálni; vagy a számukra még túl nehéz feladatokat könnyebb lépésekre bontják.

Egy fontos ösztönző lehet, hogy az írott nyelv nem választódik élesen el a Kapriolében megélt demokráciától. Például ilyen kapcsolódási pontok: a gyűlés vitapontjait vagy a protokollt elolvasni, közleményeket írni, az igazságügyi bizottságnak (ld.:lejjebb) beadványt, vagy a gyűlésnek kérvényt fogalmazni. Így a kultúrtechnikák használata elkerülhetetlen; jelentőségük a Kapriolében folyó közös életben és a közösségünkben nyilvánvaló. Ugyanakkor senki nem hagyja el úgy az iskolát, hogy ezeket a készségeket ne tette volna magáévá.

Mindazonáltal iskolánk koncepciójában nincs olyan irányelv, mely előírná, hogy a diákoknak mely időpontban, az olvasás-írás-számolás mely aspektusával kellene foglalkozniuk, vagy valami meghatározott dolgot azokkal tenniük.

Ítélet helyett kíséret – Iskola jegyek nélkül

A jegyek a megtanultak komplexitásának megítélésében több szempontból sem megfelelőek, ugyanakkor az is elmondható, hogy szinte minden tevékenység kivonja magát az osztályzatokkal való értékelés lehetősége alól.

Példák erre:

- A szociális kompetencia fejlődése; vagyis a kapcsolatok ápolása, és az egymással való érintkezés módjai; az iskolai mindennapokban adódó problémaszituációk egyéni megoldásai – röviden: részvétel egy megélt demokratikus közösségben.
- Speciális szaktudás kialakulása, amit a fiatal saját egyéni motivációja alapján szerzett meg és gyakorolt is.
- Résztvállalás az iskolai élet feladataiban, és ezek –saját felelősségre történő – elvégzése.
- Változatos, egyéni „mikro-projektek”, mint például: spontán természettudományos kísérletek, vagy önálló, kölcsönös irányítás a trapézgyakorlatok során. De ilyen a snake-boardozás, teljesen önállóan, felnőttek részvétele nélkül.

A jegyek elleni érvekhez tartozik, hogy csak mint látszólagosan objektív mérőeszközök, többek között a versenyfelfogást és a kisebbségi érzést erősítik. Azonkívül, azok a számolási műveletek, melyeket a jegyekkel végrehajtanak, alapvetően igazságtalanok és értelmetlenek, mivel nem érvényesek sem a jegyek értékeinek egymás közötti összehasonlításában, sem azok teljesítményhez rendelésében (pl.: a 2-es és a 3-as osztályzat közötti távolság sokszor nem felel meg az 5-ös és a 6-os jegy közötti különbségnek). Igaz ez a diákok, a párhuzamos osztályok, az iskolák, a városok, vagy akár a tartományok tanulmányi teljesítményének összehasonlításakor.

A mi iskolánk elutasítja a teljesítmény ilyen merev kritériumok szerinti mérését. A hitet, mely szerint a növendékeknek külső nyomásra lenne szükségük a tanuláshoz, a tudományos kutatás már rég megcáfolta. A Kapriolében jelenleg érvényben lévő modell szerint, a teamünk (a tanárok csapatát érti ezalatt – a ford.) minden egyes tagja kb. 10 gyereket vagy fiatalot támogat. Bizonyos időközönként (úgy 6-8 hetente) lefolytat velük egy tanulmányi-tanácsadói beszélgetést.

Az iskolaév végén minden diák kap egy dokumentumot az úgynevezett „éves-mappa” formájában. Ennek elkészítésében minden gyermek, fiatal és felnőtt részt vehet. Kiegészítésképpen minden diák kap egy kísérő levelet is, az érte felelős team-tagtól (bizalmi személytől).

Az iskolagyűlés

Az iskolagyűlés az a fórum, ahol minden, ami a közös hétköznapi sikere szempontjából releváns, megvitatásra és döntésre kerülhet. Ez egy demokratikus intézmény; az iskolai mindennapok magja, ami hetente egyszer kerül megrendezésre. Az iskolai közösség minden tanára és diákja részt vehet rajta. A részvétel önkéntes. A protokollt mindenki számára láthatóan és olvashatóan függesztjük ki, s nyilvánossá tesszük azt az intraneten.

A gyűlést diákok vezetik, s voltaképpen a következő célokat szolgálja:

- a megszervezendő dolgok megbeszélése, koordinálása
- az érintettek közötti konfliktusok megvitatása és megoldása
- vendégek bemutatása
- ötletek felvetése
- szabályok kidolgozása, kiigazítása, eltörlése

· új beállítódások megerősítése.

Szavazatképes mindenki, aki az iskolaközösség tagja – legyen akár diák, akár team-tag. Mindenkinek egyaránt egy szavazata van, korra és tapasztalatra való tekintet nélkül.

Szabályok

Az iskolai mindennapok összes szabálya a heti iskolagyűléseken születik. Rendszeresen változtatjuk, újraalkotjuk vagy eltöröljük őket. Ha valakinek egy szabály nem nyerte el a tetszését, bármikor újra a gyűlés elé hozhatja, s ott törekedhet a megváltoztatására. Az iskolai élet minden résztvevője számára kötelező a szabályok betartása, függetlenül attól, hogy az azt elfogadó iskolagyűlésen részt vett-e.

A személyek közötti viták esetére nálunk a békítés-elve az, ami már régóta bevált. Ezenkívül az iskolagyűlés – más demokratikus iskolák példáját követve – elhatározta egy úgynevezett „igazságügyi bizottság” felállítását. Ehhez a bizottsághoz fordulhat szabálysértés esetén a panaszos. A bizottság kétszer találkozik hetente. Végighallgatja az esetet, beszél az érintett személyekkel és megegyezik a döntésben, valamint annak következményeiben. A bizottság jelenleg 5 diákból és 2 felnőttből áll.

Korcsoportok helyett : érdeklődés szerint létrejövő, vegyes életkorú csoportok

A Kaprioléba jelenleg kb. 150, 6 és 18 év közötti gyermek és fiatal jár. A tanulók nincsenek osztályokba, vagy másfajta, szigorúan meghatározott csoportokba besorolva, hanem egyéni érdeklődésüknek és igényeiknek megfelelően, különböző időtartamokra találkoznak egymással. Így különböző életkorú gyerekek és fiatalok tanulnak egymással és egymástól. Ez az „elvegyülés” igen gazdagító tapasztalatokkal jár minden érintett számára. Mindazonáltal létezik egy helyiség, amit – a diákok kívánsága és az iskolagyűlés határozata alapján – ,

elsődlegesen bizonyos korcsoportok használhatnak.

A különbözőség normális jelenség – a Kapriole mint inkluzív iskola

A Kapriole minden gyermek számára nyitva áll, függetlenül attól, hogy milyen lehetőségeket és szükségleteket hoz magával. Megpróbáljuk úgy alakítani az iskolai mindennapokat (vagyis a tanulmányi kínálatot, az anyagokat, a kirándulásokat), hogy azok a lehetőség szerinti legnagyobb átjárhatóságot biztosítsák, az érintettek sokféleségének figyelembevételével. Így alakulhat ki egy olyan tanulási folyamat, ami messzemenően független a tanítványok életkorától és teljesítményétől.

Minden tanuló kap egyéni támogatást, kíséretet. Annak érdekében, hogy a különleges igényekre is reagálni tudjunk, kiegészítő erőforrásokat is kéznél tartunk. Arra koncentrálunk, hogy a közös iskolai élet hívogató, támogató és bekapcsolódást segítő struktúráit és feltételeit ápoljuk. Ehhez felhasználunk olyan speciális (gyógy)pedagógiai támogató rendszereket, mint amilyen például a TEACCH (Treatment and Education of Autistic and related Communication handicapped Children), vagy a Támogató Kommunikáció-program. Annak érdekében, hogy ez a befogadó szemléletű munka hosszútávon is gyökeret eresszen és további fejlődésnek induljon a teamben, felállítottunk egy szakmai-szakértői képviselőt a befogadásért, ami ezen téma koordinálásáért felelős. Ők gondoskodnak a csapat továbbképzéséről és a tanácsadásáról; koordinálják a külső finanszírozású szakemberek munkáját, team-tanítást szerveznek, beszerzik a tanuláshoz szükséges speciális anyagokat.

A döntő azonban az, hogy mi – az iskola egésze együtt, egy csapatként – hogyan becsüljük fel/meg sokféleségünket, és az ehhez illeszkedni tudó tanulási folyamatot hogyan szeretnénk létrehozni.

Variációk bizonyítványra

(részlet)

A tanulmányok lezárásakor minden diák – amennyiben úgy kívánja – kaphat egy EUDEC-oklevelet, amely a lehető legrészletesebb leírását tartalmazza az iskolai pályafutásának, és a fiatal erősségeire koncentrál. Ezt a diplomát a diáktársak és a tanárok egy csoportja fogalmazza meg. A 2011-es, angliai EUDEC-konferencia döntése alapján ez, a Kapriolében kidolgozott záróbizonyítvány hivatalos referenciául szolgál az európai demokratikus iskolák számára.

A fiatalokat jövőbeli egyéni elképzeléseik megvalósításában támogatjuk, és tanáccsal látjuk el. Az egyéni életút megfogalmazásában/kitalálásában nagyon fontos, informatív és meghatározó szerepet játszanak a munka valós világában eltöltött gyakorlati időszakok (praktikumok). Ezért nálunk a diákoknak igen korán megvan az a lehetőségük, hogy üzemeknél, vállalatoknál egyénileg megszervezett gyakorlatot folytassanak, vagy az érdeklődésüknek és képességeiknek megfelelő területeken elmélyüljenek, és kipróbálják önmagukat. Ennek során számíthatnak az iskola intenzív támogatására és kísérő segítségére.

Ami a hagyományos iskolai végzettséget illeti, a Kapriole jelen pillanatban alap-és középfokú intézményként, valamint szakközépiskolaként engedélyezett. A diákok –amennyiben azt úgy szeretnék – felkészülhetnek a középiskolai és szakközépiskolai záróvizsgákra. Ezeket a vizsgákat két másik freiburgi –állami- iskolával együttműködésben szervezzük. (megj.:a német iskolarendszer számos ponton-így a vizsgákat illetően is-jelentősen eltér a magyartól-a fordító)

Tények-Keretfeltételek

Napi program

A gyerekek és a fiatalok a Kapriolében reggelente és között

találkoznak. A termék a legkülönbözőbb tevékenységekre előkészítve várják a diákokat. A tanulók döntésétől függ, hogy szabadon és saját felelősségükre használják az előkészített (tan)anyagokat, vagy az aznapra felkínált programokból csemegéznek. Választhatnak, hogy például egy rövidebb kurzusra kötelezik-e el magukat, vagy egy hosszabb időszakra vállalnak-e valamit a kínálatból. Egyénileg döntenek a munkaformát és a kitűzött célokat illetően is. Nincsenek osztályok, mint ahogy kötelező oktatás és órarend sem létezik. Az érdeklődés szerint kialakult csoportokban különböző életkorú gyerekek keverednek egymással.

Az iskolai délelőtti jeink magját alkotó időszak minden nap 13 óra körül zárul, mégpedig a közös rendrakással. Hétfőtől csütörtökig lehetőség van az iskolában közösen elfogyasztott ebédre. Hasonlóképpen hétfőtől csütörtökig van délutánonként (választható jelleggel) felügyelet, naponta 16 óráig. Az éves szüneteink időpontjai megegyeznek a freiburgi iskolák szünidejeivel.

Diákok

Jelenleg , 8 és 16 év közötti diák jár a Kaprioléba. Többségük az iskolánkon kívül soha nem járt máshová. Néhány diákunk több évnyi – más iskolában eltöltött – megpróbáltatás után érkezett hozzánk, gyakran nem túlságosan boldog élményekkel megrakodva.

A lehetőség, hogy a Kapriole mellett döntsön valaki, alapjában véve nyitva áll minden gyermek és szülője előtt; a rendelkezésre álló anyagi forrásoktól, az egyéni képességektől és akadályozottságoktól függetlenül.

A meghatározó követelmény az iskolába való felvételnél az, hogy a gyermek és szülője egyaránt, tudatosan és következetesen döntsön a Kapriole koncepciója mellett, és a későbbiekben is arra hagyatkozzon.

A pedagógus-csapat

A pedagógus team jelenleg 20 szakemberből áll, akik részmunkaidőben dolgoznak; valamint néhány külső segéderőből. A csapatban a különféle iskolatípusokból (értsd: általános iskola, reáliskola, gimnázium) érkezett szakemberek éppúgy megtalálhatóak, mint a szociál-, gyógy-, média-, drámapedagógusok, természettudományos szakemberek, kézművesek, művészeti területeken tevékeny emberek, s olyan hospitáló gyakornokok is, akik különböző szakterületekről érkeztek hozzánk, hogy itt töltsék le a gyakorlati évüket.

A rendszeresen sorra kerülő szupervíziós ülések alkalmával a team professzionális segítséget kap a mindennapokban felmerülő, előre nem látható problémák leküzdéséhez.

A csapat folyamatos cserélődése meghatározó jelenség nálunk: ez nem csupán az évente többször megrendezésre kerülő project-napokat segíti elő, hanem a heti, több órás team-megbeszéléseket is.

Finanszírozás

Az iskola fenntartásában meghatározó szerepe van a szülők által befizetett tandíjnak, még akkor is, ha túlnyomórészt állami támogatásokból finanszírozzuk magunkat. Ezek alatt nagyjából a felét kell érteni annak a pénzösszegnek, amit a tartományi (Baden-Württemberg) iskolák általában megkapnak.

A nagyobb projektekhez az iskola adományokból, az iskolai egyesület gyűjtőakcióin befolyó összegekből, alapítványi hozzájárulásokból szerzi meg a szükséges pénzt.

A tandíjat egyénileg – önbecslés alapján – állapítjuk meg. Ennek érdekében az eljövendő tanév kezdete előtt találkoznak egymással a szülők. Ezeken a találkozókön nyilvánossá tesszük az éves költségvetési tervezetet, majd a szülők mindegyike névtelenül megad egy összeget, amennyit havonta tandíjként fizetni tudna. Amennyiben ez a tandíj-felajánlás nem fedezi a tervezett költségeket, megkérdezzük mindenkit még egyszer, hogy a felajánlását meg tudná-e valamivel emelni. Mindezt

addig ismételjük, amíg a tervezett budget-t fedezettnek nem értékljük. Az iskolai hozzájárulás mértéke így átlagosan, havonta kb. 190 euro-ra jön ki (50 és 350 euro között/hó/gyerek). Ezzel a módszerrel elértük azt a célt, ami nagyon fontos volt számunkra: a Kapriole mindenki számára nyitva áll, aki meggyőződéssel elfogadja az iskola koncepcióját; függetlenül a rendelkezésére álló anyagi eszközöktől.

Kapcsolódó linkek:

Az iskola honlapja.

Interjú az iskola igazgatójával (magyar nyelvű).

Kisfilm német nyelven az iskoláról.